

RECENZJA

dorobku naukowo-badawczego, dydaktyczno-popularyzatorskiego i współpracy międzynarodowej dr Doroty Czerwińskiej-Kayzer w związku z postępowaniem habilitacyjnym

1. Informacje ogólne na temat podstawowych danych dotyczących dr Doroty Czerwińskiej-Kayzer

Dr Dorota Czerwińska-Kayzer jest absolwentką Akademii Rolniczej w Poznaniu (obecnie Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu), gdzie w 1993 roku uzyskała dyplom magistra. Stopień doktora **nauk rolniczych w zakresie agronomii – ekonomiki gospodarki żywnościowej** uzyskała w 2001 r. na Wydziale Rolniczym Akademii Rolniczej im. Augusta Cieszkowskiego w Poznaniu (obecnie Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu), broniąc rozprawę doktorską pt. *Rola inwestycyjnych kredytów preferencyjnych w przemianach strukturalnych rolnictwa indywidualnego*.

Habilitantka wskazuje w autoreferacie również inne uzyskane dyplomy, świadectwa i wyróżnienia takie jak:

- **świadectwo ukończenia Internationalen Ergänzungsstudiengang Agrarmanagement**, które jest potwierdzeniem studiów odbytych w roku akademickim 1993/1994 w Fachhochschule Weienstephan, Fachbereich Landwirtschaft und Umweltsicherung in Triesdorf w Niemczech na kierunku Międzynarodowe Studia Uzupełniające z dziedziny Zarządzanie w rolnictwie.
- **świadectwo Zentrale Mittelstufenprüfung Goethe-Institut** – jako potwierdzenie zdanego egzaminu państwowego z języka niemieckiego.
- **świadectwo ukończenia Studium pedagogicznego** - w roku akademickim 1992/1993 - studium pedagogiczne organizowane przez Akademię Rolniczą w Poznaniu (obecnie Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu).
- **dyplom ukończenia Kursu doskonalenia zawodowego wykładowców wyższych uczelni rolniczych w zakresie zarządzania i marketingu** - w 1998 roku Habilitantka uczestniczyła w

kursie doskonalenia zawodowego dla wykładowców wyższych uczelni rolniczych zorganizowanego w ramach programu PHARE Centrum Rozwoju Obszarów Wiejskich Akademii Rolniczo-Technicznej im. Oczapowskiego w Olsztynie (obecnie Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) i Komitet Integracji Europejskiej - Projekt Management Box - FIESTA II.

- **świadcstwo ukończenia Studiów Podyplomowych (dwusemestralnych) w zakresie *Wieś i rolnictwo w procesie integracji z Unią Europejską*** - w 2001 roku studia podyplomowe na temat korzystania z funduszy przedakcesyjnych, rolnych i strukturalnych Unii Europejskiej, organizowanych przez Akademię Rolniczą w Poznaniu (obecnie Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu), Wydział Rolniczy.

- **świadcstwo ukończenia kursu w zakresie Rachunkowość informatyczna** - w 2010 roku kurs Rachunkowość informatyczna, zorganizowanym przez Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Zarząd Główny w Warszawie, Oddział Wielkopolski w Poznaniu 2010 r.

- **świadcstwo ukończenia kursu w zakresie Statistica kurs podstawowy** - w 2013 roku kurs organizowany przez StatSoft Polska sp. z o.o.

Habilitantka od 1.09.1994 r. jest zatrudniona w Uniwersytecie Przyrodniczym w Poznaniu. W początkowym okresie jako asystent w Katedrze Ekonomiki Gospodarki Żywnościowej, na Wydziale Rolniczym Akademii Rolniczej w Poznaniu. Natomiast po uzyskaniu stopnia doktora, na stanowisku adiunkta, najpierw w Katedrze Ekonomiki Gospodarki Żywnościowej, na Wydziale Rolniczym, a od 1.08.2007 r. w Katedrze Finansów i Rachunkowości, na Wydziale Ekonomiczno-Społecznym (obecnie Wydziale Ekonomicznym) Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, zmieniając zatrudnienie z grupy pracowników dydaktycznych na stanowisko adiunkta w grupie pracowników badawczo-dydaktycznych. W latach 2006-2008 r. była zatrudniona w Wyższej Szkole Kadry dla Europy w Poznaniu, jako wykładowca, gdzie prowadziła wykłady z przedmiotów Rachunkowość oraz Finanse i bankowość.

Kandydatka ubiegała się w 2018 roku o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia. Postępowanie zakończyło się odmową nadania stopnia.

2. Kryteria oceny

Ocenę dorobku naukowego w postępowaniu habilitacyjnym dr Doroty Czerwińskiej-Kayzer wykonano uwzględniając:

- a) wymogi Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2022 r. poz. 574 z późn. zm.),

- b) uchwałę Rady Naukowej Dyscypliny Ekonomia i Finanse nr 62/II/2023 z dnia 28 marca 2023 r. w sprawie powołania komisji habilitacyjnej i zlecenie mi prac w charakterze recenzenta.

Recenzja została wykonana na podstawie dokumentacji przedłożonej przez Przewodniczącą Rady Naukowej Dyscypliny Ekonomia i Finanse Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu dr hab. Karolinę Pawlak, prof. UPP.

3. Informacje o ocenianych osiągnięciach naukowych

Jako główne osiągnięcie naukowe, wynikające z 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, stanowiące znaczny wkład w rozwój nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse, Habilitantka wskazała monografię pt. *Przemysł spożywczy i jego zróżnicowanie w zakresie płynności finansowej*, wydaną w 2022 r. przez Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu.

3.1. Ocena ważności i aktualności problematyki monografii

Podjęty w monografii temat badawczy oceniam jako ważny, aktualny i interesujący z co najmniej kilku powodów. Po pierwsze, jest to problematyka badawcza istotna w kontekście obserwowanych w Polsce (ale także w wielu innych krajach) trendów w zakresie ryzyka upadłości przedsiębiorstw, której przyczyną w wielu przypadkach jest utrata płynności finansowej. Niewypłacalność jest jedną z najczęstszych przyczyn upadłości przedsiębiorstw, które mimo że w sprawozdaniach finansowych wykazują dodatni wynik finansowy, są niewypłacalne. Dlatego identyfikacja czynników warunkujących zachowanie płynności finansowej pozwala na podjęcie działań mających na celu uniknięcie scenariusza ogłoszenia upadłości. W opracowaniu podjęto interesującą próbę identyfikacji i kategoryzacji czynników determinujących płynność finansową przedsiębiorstw przemysłu spożywczego. Mimo wielu prac i badań na ten temat jest to ważne zagadnienie i wymaga ciągłego monitorowania.

W opracowaniach naukowych coraz częściej podejmowane są prace nad rolą przemysłu spożywczego jako głównego ogniwa w łańcuchu żywnościowym. Większość z nich nie wyczerpuje jednak w całości tej problematyki. Wobec systematycznej zmiany uwarunkowań społeczno-gospodarczych konieczne są studia dotyczące oceny płynności finansowej, a monografia dr Czerwińskiej-Kayzer koncentruje się na tej problematyce.

3.2. Ocena układu i struktury monografii

Monografia dr Czerwińskiej-Kayzer to obszerne studium liczące 284 strony. Jest to zatem opracowanie, którego przygotowanie wymagało dużego wysiłku intelektualnego, metodycznego i organizacyjnego. Monografia obejmuje różne wątki dotyczące przemysłu spożywczego jako ogniwa łańcucha żywnościowego oraz oceny płynności finansowej przedsiębiorstw przemysłu spożywczego. Płynność finansowa została zaprezentowana w zakresie pomiaru i oceny, ze wskazaniem czynników ją warunkujących oraz jej zróżnicowania w przemyśle spożywczym. Ważną częścią monografii jest prezentacja samodzielnie wykonanych badań własnych. Opracowanie tworzy logiczną całość, co dobrze świadczy o opanowaniu warsztatu naukowego przez Habilitantkę.

Monografia liczy sześć rozdziałów. Rozdziały te tworzą teoretyczną i badawczą część pracy. Część teoretyczna obejmuje trzy pierwsze rozdziały. Empiryczna część monografii została zawarta w kolejnych rozdziałach. Praca zatem zawiera wszystkie elementy, które w świetle wymogów formalnych powinna zawierać monografia habilitacyjna. Proporcje pracy są prawidłowe. Liczba i problematyka rozdziałów jest poprawna, w pełni pozwoliła Autorce wyczerpać temat i osiągnąć cel pracy.

Konstrukcja pracy jest logiczna i przejrzysta. Jej układ podporządkowano przyjętemu głównemu celowi badawczemu i związanym z nim hipotezom badawczym. Tok wywodów jest uporządkowany i poprawny. Poszczególne rozdziały są ze sobą logicznie powiązane, nie występują w pracy powtórzenia. Uwzględniając wymagania stawiane rozprawom naukowym stwierdzam, że od strony formalnej struktura i układ monografii dr Doroty Czerwińskiej-Kayzer spełnia obowiązujące w tym zakresie wymogi.

3.3. Ocena merytoryczna monografii

Monografia dr Doroty Czerwińskiej-Kayzer pt *Przemysł spożywczy i jego zróżnicowanie w zakresie płynności finansowej* składa się z sześciu rozdziałów, wstępu i zakończenia. Monografię rozpoczynają zagadnienia wstępne, w których zawarto uzasadnienie podjęcia tematu pracy, a także cel główny badań oraz cele szczegółowe, które zostały sformułowane poprawnie. Zaletą wstępu jest bardzo trafnie zaprezentowane uzasadnienie podjęcia badań w zakresie oceny płynności finansowej w celowo dobranej grupie przedsiębiorstw przemysłu spożywczego. We wstępie Autorka formułuje także dwie hipotezy badawcze. Są one ogólnie sformułowane poprawnie, chociaż wielowątkowe, obejmujące kilka kwestii do weryfikacji (w ramach jednej hipotezy) i częściowo sformułowane niezbyt precyzyjnie. Odnosi się to np. do

części drugiej hipotezy nr 1 sformułowanej jako: *Wartości przeciętne charakteryzujące płynność finansową w przemyśle spożywczym w układzie branż różnią się istotnie od wielkości granicznych podawanych w literaturze przedmiotu, a przez to przydatność tych pierwszych może być większa w komparatywnych analizach kondycji finansowej przedsiębiorstw przemysłu spożywczego.* Niemożliwym jest sprawdzanie hipotez odnoszących się do zdarzeń hipotetycznych, uznaje się je za nieweryfikowalne. Takie stwierdzenie natomiast może być pewnym przypuszczeniem, po przeprowadzonych badaniach.

Określenie w hipotezie drugiej „*Przemysł spożywczy w ramach gospodarki żywnościowej stanowi zespół ściśle powiązanych i zależnych podmiotów, ale różne są czynniki kształtujące płynność finansową oraz ich siła i kierunek w poszczególnych branżach*” nie w całości odnosi się do badań przeprowadzonych w pracy badań. Nie wyjaśniono w jakim sensie podmioty te są „*ściśle powiązane i zależne*”. Badania odnoszą się do treści zawartych w dalszej części tej hipotezy i są one sformułowane prawidłowo. W mojej ocenie należało hipotezę ograniczyć do tych zagadnień.

Wstęp zawiera także inne typowe elementy wymagane w tej części pracy. Opisano w nim organizację badań oraz strukturę pracy. Generalnie wstęp napisany został prawidłowo.

Rozdział 1 zatytułowany *Przemysł spożywczy jako ogniwo łańcucha żywnościowego* prezentuje genezę i miejsce przemysłu spożywczego w łańcuchu żywnościowym, wraz z jego sytuacją ekonomiczno-finansową, a także systemy jego podziału wskazując na zróżnicowanie rozumienia pojęcia „branża”. W pierwszym podrozdziale Habilitantka wskazała na miejsce i powiązania przemysłu spożywczego z pozostałymi ogniwami współczesnego łańcucha żywnościowego. W kolejnym przedstawiła podział przemysłu spożywczego wg branż zwracając przy tym uwagę, iż nie ma zgodności co do definicji branży. Rozdział kończą rozważania na temat sytuacji ekonomiczno-finansowej przemysłu spożywczego w Polsce, według jednej z wybranych klasyfikacji, tj. Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007). Autorka dokonała w nim prezentacji podstawowych mierników i wskaźników charakteryzujących omawiane przedsiębiorstwa. Stwierdziła, iż znaczna liczba badanych przedsiębiorstw funkcjonuje trwale, a ich sytuacja finansowa jest dobra, chociaż zróżnicowana w branżach. Treści zawarte w tym rozdziale są ważnym elementem badań, gdyż tworzą tło i pozwalają na ogólną ocenę sytuacji finansowej branży.

Prawidłowo opracowany został rozdział 2, prezentujący szczegółowo teoretyczne aspekty płynności finansowej, jej rodzaje oraz czynniki ją warunkujące. Autorka przedstawiła również prezentowane w literaturze przedmiotu skutki nadpłynności oraz utraty płynności finansowej w przedsiębiorstwach. Ważną częścią rozdziału jest podrozdział na temat relacji

między płynnością finansową a rentownością. Jednoczesna analiza płynności finansowej i rentowności pozwala na pełniejszą ocenę kondycji finansowej przedsiębiorstw. Habilitantka zaprezentowała w nim zróżnicowanie wyników badań na ten temat, stwierdzając również, iż część autorów wykazuje brak istotnej statycznie zależności między płynnością a rentownością. Autorka trafnie zauważa w tym rozdziale, że generalnie w dotychczasowych badaniach obserwuje się brak zgodności w kwestii charakteru i kierunku relacji płynności finansowej i rentowności, chociaż w większości przypadków wskazuje się, że związek istnieje.

Rozdział trzeci poświęcony został aspektom pomiaru i oceny płynności finansowej. Zaprezentowano w nim klasyfikację narzędzi pomiaru płynności w ujęciu statycznym, a także dynamicznym. Habilitantka wskazała referencyjne przedziały wartości wskaźników, występujące w literaturze przedmiotu i ich zróżnicowanie w zależności od kraju. Ostatnia część rozdziału poświęcona jest przeglądowi systemów wskaźników płynności finansowej. Habilitantka opisując wybrane modele wielowskaźnikowe przedstawiła ich zalety, ale także słabe strony. Uwzględniając wskazane niedoskonałości Autorka proponuje odmienny, holistyczny system oceny płynności, który wykorzystywała w dalszej części pracy przy badaniu oddziaływania na płynność finansową czynników wewnętrznych w różnych branżach przemysłu spożywczego. Tę część pracy należy ocenić bardzo wysoko.

Habilitantka w rozdziale trzecim, w dwóch z podrozdziałów użyła w tytule określenia *Mierniki oceny płynności.....* natomiast w treści opisuje wskaźniki. Wynika stąd, że pojęcie wskaźniki miernik zostało użyte zamiennie. Potwierdza to fakt użycia takiego samego stwierdzenia na stronie 129, gdzie Autorka opisuje modele wielowskaźnikowe i ich przydatność „... *wskazują miejsce poszczególnych wskaźników cząstkowych w modelu mierników.....*”. Stosowanie zamiennie obu określeń bywa błędne i należałoby doprecyzować co się rozumie pod tym pojęciem. Można przypuszczać, iż Habilitantka chciała uniknąć powtórzeń, stąd te określenia.

Podsumowując tę część pracy należy stwierdzić, że przygotowanie tych trzech rozdziałów związane było z koniecznością przeprowadzenia rozpoznania bogatej literatury przedmiotu i dokonania syntetycznego ujęcia problemu. Autorka wywiązała się prawidłowo z tego zadania. Treści zawarte w tej części pracy należy ocenić wysoko, zostały one przygotowane na bardzo dobrym poziomie merytorycznym. Przygotowując tę część pracy Autorka wykorzystywała bardzo obszerną literaturę, odniosła się do najważniejszych zagadnień ujmując teoretyczne aspekty płynności finansowej i zaproponowała własny model analizy płynności finansowej.

Kolejne trzy rozdziały to empiryczno-badawcza część pracy. Rozdział 4 zatytułowany „*Zróżnicowanie płynności finansowej w przemyśle spożywczym*” jest efektem badań habilitantki w zakresie analizy porównawczej wartości wskaźników płynności w 25 branżach przemysłu spożywczego. Rozdział rozpoczyna część metodyczna, w której szczegółowo opisano zastosowane metody badawcze. Niekiedy w opracowaniach naukowych część metodyczna w całości jest zawarta w początkowej części pracy. Uważam jednak, iż wybrany przez Habilitantkę sposób umieszczenia elementów metodycznych przed każdą częścią badawczą (również w kolejnych dwóch rozdziałach) wydaje się być słuszny, gdyż pozostałe elementy metodyki (cel, hipotezy badawcze) umieszczono we wstępie, co przyczyniło się do przejrzystości opisu procesu badawczego. Autorka w tym rozdziale stwierdziła, iż występuje zróżnicowanie płynności finansowej w przemyśle spożywczym i wskazała, że pozwoliło to potwierdzić hipotezę pierwszą.

Wysoko oceniam rozdział piąty monografii zatytułowany *Przedziały wartości wskaźników płynności finansowej dla przemysłu spożywczego w układzie branż*. Habilitantka określiła w nim zestaw wielkości porównawczych zakresów analizowanych wskaźników, które mogą być wykorzystane do oceny płynności finansowej.

Rozdział szósty również zasługuje na wysoką ocenę. Zawarto w nim badania na temat siły i kierunku wpływu czynników wewnętrznych warunkujących płynność finansową w przemyśle spożywczym. Autorka wykorzystała do tego zaproponowany wcześniej model wskaźników i skonstruowała 26 modeli – jeden dla przemysłu spożywczego ogółem oraz 25 modeli dla wybranych branż. Modele regresji zaprezentowano w tabeli 6.2, przy czym wyniki zawarto w tekście (bez wskazania numeru modelu - operując tylko nazwami), natomiast w tabeli zabrakło opisu branży. W celu stwierdzenia, której branży dotyczy model musimy cofnąć się do strony 31 i tabeli 1.2, która zawiera klasyfikację PKD oraz numery branż. Dlatego mimo że tab. 6.2 zawiera wiele informacji powinna być tak skonstruowana, aby czytelnik mógł dokonać jej analizy samodzielnie bez konieczności poszukiwania w treści zawartych oznaczeń. Wyniki badań zawarte w rozdziale 6 pozwoliły stwierdzić, że czynniki determinujące płynność finansową były zróżnicowane w zależności od branży, chociaż istotnym czynnikiem w wielu branżach była struktura aktywów (sytuacja majątkowa) oraz zmienne o charakterze wynikowym. Wyniki badań pozwoliły Autorce sformułować wiele ciekawych wniosków.

Podsumowaniem przeprowadzonych badań dr Doroty Czerwińskiej-Kayzer jest zakończenie. Zostało ono wykonane poprawnie, w nawiązaniu do celów i hipotez zawartych we wprowadzeniu oraz studiów i badań zawartych w pracy. Drobna subiektywna uwaga

dotyczy tytułu tej części. „Zakończenie” nie podkreśla naukowego charakteru wniosków w nim zawartych. Korzystniej byłoby zatytułować tę część pracy *Podsumowanie i wnioski*.

Oceniając całość zaprezentowanej monografii należy stwierdzić, iż charakteryzuje się wysokimi walorami poznawczymi.

3.4. Słabe strony monografii

Z obowiązku recenzenta muszę wskazać zauważone przeze mnie słabe strony monografii dr Doroty Czerwińskiej-Kayzer. Odnoszą się one głównie do technicznych aspektów, które wpływają na odbiór tekstu przez czytelnika, w mniejszym stopniu zaś do treści merytorycznych. Zaliczam do nich:

- zbyt rozbudowane hipotezy, zawierające elementy, które nie były badane w pracy lub sformułowane mało precyzyjnie,
- na s. 44 Habilitantka stwierdza, że *„wartość składników aktywów obrotowych w przedsiębiorstwach ulegała pozytywnym zmianom. (...). Wartość aktywów obrotowych zwiększyła się w analizowanym okresie, ale ich udział w aktywach ogółem nie zmieniał się.* Nie wyjaśniono na czym te pozytywne zmiany miałyby polegać. Czy na utrzymaniu istniejącej struktury aktywów?
- używanie zamiennie pojęcia miernik i wskaźnik, co wskazałam przy omawianiu rozdziału trzeciego,
- na rys. 1.5 (s. 40) brak opisu osi OX. Pod wykresem powinna być informacja, co oznaczają liczby na osi, mimo że wcześniej wskazywano to w tekście i w tabeli 1.2, można było podać odsyłacz do tej tabeli. Podobnie przy wzorach, należałoby powtórzyć oznaczenia (legenda) lub wskazać, że oznaczenia jak na konkretnym rysunku, czy podobnie jak w innym wzorze (podając odpowiedni numer, np. s. 148, 150). Stosowanie jedynie opisu w tekście przyjętych we wzorze wielkości utrudnia analizę prezentowanych treści,
- nie wyjaśniła Habilitantka co rozumie przez „normalne” zależności (s. 50) przy opisie sytuacji stałego *„...zwiększania udziału zobowiązań krótkoterminowych w zobowiązaniach ogółem. Zjawisko jest powiązane ze wzrostem udziału aktywów obrotowych w aktywach ogółem. Wskazuje na normalne zależności,*”
- na s. 79 Autorka napisała: *Kolejnym przykładem niekorzystnych następstw nadpłynności jest generowanie kosztów alternatywnych przez niewykorzystane środki pieniężne.* Wprawdzie wyjaśnia dalej, że nie mają one charakteru rzeczywistego, jednak konkludując podaje, że „...

dlatego nadpłynność zazwyczaj nie stanowi problemu”. Czyli – są one niekorzystnym następstwem nadpłynności, ale nie stanowią problemu?

- przy konstrukcji kompleksowego systemu wskaźników płynności finansowej Habilitantka w formule opisu zależności (s. 147) użyła określenia produktywność aktywów bieżących wyrażając ją udziałem aktywów bieżących w sprzedaży (AB/PS). Produktywność aktywów wyrażamy stosunkiem sprzedaży do aktywów. Brak jest wyjaśnienia takiego podejścia,
- niektóre wykresy są trudno czytelne (np. s.161). Autorka prezentuje wartości średnie wskaźnika bieżącej płynności w branżach przemysłu spożywczego w latach 2005-2019, wykres w takiej postaci, mimo, że w kolorze jest mało czytelny (podobnie wykres 4.2 i 4.3).

Wymienione słabe strony rozprawy są w większości techniczne i nie mają wpływu na końcową ocenę monografii, którą charakteryzuje wiele mocnych stron.

3.5. Mocne strony monografii

Monografia dr Doroty Czerwińskiej-Kayzer to obszerne studium dotyczące płynności w przemyśle spożywczym. Monografia wnosi do problematyki wiele elementów nowości i znacząco pogłębia wiedzę z zakresu oceny płynności finansowej w przedsiębiorstwach. Jej lektura pozwala na wyróżnienie następujących mocnych stron:

- Habilitantka porządkuje i prawidłowo systematyzuje podstawowe pojęcia dotyczące płynności;
- przedstawiony materiał badawczy jest dobrany w odpowiedni sposób i właściwie zaprezentowany;
- bardzo dobra identyfikacja czynników i metod pomiaru płynności oraz zaproponowanie (propozycja Habilitantki) kompleksowego systemu wskaźników płynności finansowej;
- poprawny dobór zaawansowanych metod statystycznych zastosowanych w badaniach.

Habilitantka wykazała się pisząc monografię bardzo dobrym opanowaniem warsztatu naukowego. Monografia pod względem formalnym i edytorskim wykonana jest bardzo starannie.

Monografię pt „**Przemysł spożywczy i jego zróżnicowanie w zakresie płynności finansowej**” wskazaną przez Kandydatkę jako osiągnięcie naukowe, oceniam jako interesujące i wartościowe opracowanie naukowe. O jego oryginalności naukowej, a w rezultacie znacznym wkładzie twórczym Habilitantki w rozwój dyscypliny naukowej ekonomia i finanse, świadczy zaproponowana w nim metoda dotycząca holistycznego podejścia do oceny płynności finansowej w przedsiębiorstwach przemysłu spożywczego. Recenzowana monografia

porządkuje i systematyzuje dotychczasową wiedzę w omawianym temacie, ale także ją poszerza i wzbogaca o autorskie koncepcje dotyczące zastosowania kompleksowego modelu wskaźników płynności finansowej. Jest ona napisana na wysokim poziomie i stanowi bardzo ważne opracowanie naukowe, które znacząco pogłębia wiedzę dotyczącą płynności finansowej i czynników ją warunkujących oraz wnosi wiele nowych elementów. Wykonanie tej pracy nie było zadaniem łatwym wobec rozproszonej wiedzy i opracowań na ten temat, a także bardzo często występujących rozbieżnych poglądów w kluczowych kwestiach. Praca ma walory naukowe i aplikacyjne. Habilitantka w umiejętny sposób połączyła rozważania teoretyczne z badaniami własnymi, co pozwoliło jej na wyciągnięcie wielu interesujących wniosków i spostrzeżeń dotyczących determinant płynności finansowej.

4. Ocena pozostałych osiągnięć i dorobku naukowego dr Doroty Czerwińskiej-Kayzer

Zainteresowania naukowe dr D. Czerwińskiej-Kayzer koncentrują się w trzech obszarach, dotyczących inwestycji w indywidualnych gospodarstwach rolnych i źródeł ich finansowania, determinant kondycji finansowej przedsiębiorstw sektora rolno-spożywczego oraz aktywów rolniczych, w tym biologicznych. Z tego zakresu Habilitantka prowadziła badania i publikowała ich wyniki, co zostało szczegółowo omówione w autoreferacie.

Zgodnie z informacjami zawartymi w autoreferacie na dorobek naukowy (publikacyjny) dr Doroty Czerwińskiej-Kayzer łącznie składa się 100 publikacji. W skład dorobku wchodzi:

- 5 monografii naukowych (w tym jedna napisana samodzielnie),
- 5 rozdziałów w monografiach naukowych, w tym jeden w monografii zagranicznej (w języku angielskim),
- 5 artykułów opublikowanych w czasopismach naukowych ujętych w bazie Journal Citation Reports (w tym 2 napisane samodzielnie),
- 85 artykułów opublikowanych w czasopismach naukowych nieujętych w bazie Journal Citation Reports.

Publikacje dr Doroty Czerwińskiej-Kayzer powstały zarówno jako opracowania samodzielnie, jak również we współautorstwie. Na podkreślenie zasługuje fakt szczegółowego wskazania przez Habilitantkę jej udziału w pracach współautorskich.

Oceniając wykaz i kopie wybranych przez Kandydatkę prac naukowych należy stwierdzić, iż są to opracowania interesujące, o wysokiej wartości merytorycznej. Wskazać tu można przykładowo rozdział w monografii pod red. Beckmann V., Hagedorn K. *Understanding*

Agricultural Transition pt. Analysis of Private Farm Investments and their Funding in Poland during the Transition Period opublikowanej przez Wydawnictwo Shaker Verlag, Aachen, Germany. Jest to także aktywność a charakterze międzynarodowym, gdzie Habilitantka brała udział w międzynarodowym projekcie badawczym koordynowanym przez Uniwersytet Humbolta w Berlinie. Na uwagę zasługuje także opracowana we współautorstwie monografia pt. *Sprawozdanie finansowe i jego zawartość informacyjna na przykładzie wybranych podmiotów gospodarczych*, wydana w 2019 r. Habilitantka wykazała się wieloma aktywnościami przy przygotowywaniu tej publikacji, m.in. przy tworzeniu i realizacji harmonogramu prac. Samodzielnie przygotowała koncepcję badań, opracowała metodykę i wykonała kwerendę literatury. Jej wkład polegał również na przeprowadzeniu analizy i sformułowaniu wniosków. Opracowanie charakteryzuje wysoka wartość merytoryczna, a więc znaczący wkład dr Czerwińskiej-Kayzer wskazuje, iż jest to w dużej mierze jej zasługa. Również pozostałe, wskazane przez Kandydatkę rozdziały w monografiach należy ocenić wysoko, a wkład Habilitantki, przy publikacjach we współautorstwie, był w nich także znaczący.

Wskazane do oceny pozostałe opracowania (artykuły) mieszczą się we wskazanych obszarach zainteresowań. Nie są to publikacje w wysoko punktowanych czasopismach (oprócz jednego o IF 3,252 za 140 punktów), jednak większość z nich powstała w latach, w których punktacja czasopism kształtowała się na niższym poziomie. Są to jednak wartościowe opracowania, wnoszące wiele nowych elementów do nauki. Pozytywnym aspektem dorobku Habilitantki są również publikacje w czasopismach popularno-naukowych. Obecnie, przy nastawieniu na publikowanie w wysoko punktowanych czasopismach, 37 opracowań w czasopismach popularyzujących wiedzę należy ocenić wysoko.

Atutem dorobku naukowego dr Doroty Czerwińskiej-Kayzer jest jednoznaczne sprofilowanie zainteresowań naukowych na problematykę źródeł finansowania działalności przedsiębiorstw i oceny ich kondycji finansowej. Nie ma zatem nadmiernego rozproszenia dorobku badawczego Habilitantki. Zdecydowana większość, bo ponad 90% pozycji zostało opublikowanych po uzyskaniu stopnia doktora. Jest to zatem dorobek bardzo bogaty.

Podsumowując pozostały dorobek naukowy dr Doroty Czerwińskiej-Kayzer należy wskazać, iż jest on bogaty, o wysokich walorach merytorycznych. Obejmuje publikacje zarówno w języku polskim jak i angielskim. Wyniki badań przedstawione w prezentowanych opracowaniach stanowią znaczący wkład w rozwój dyscypliny naukowej ekonomia i finanse.

5. Udział Habilitantki w projektach badawczych i stażach naukowych

Dr Dorota Czerwińska-Kayzer brała udział w realizacji 3 projektów badawczych, w tym w 1 międzynarodowym (koordynowanym przez Uniwersytet Humbolta w Berlinie). Uczestniczyła także w realizacji Projektu Management BOX – Fiesta II Urząd Komitetu Integracji Europejskiej. Habilitantka może także wykazać się udziałem w zespole realizującym projekt badawczy wykonywany na zlecenie Oddziału Regionalnego PKO BP pt. *Strategia działania Oddziału Regionalnego Powszechnej Kasy Oszczędności – Banku Państwowego w Poznaniu w zakresie finansowania przedsięwzięć związanych z gospodarką rolną*. Organem przyznającym fundusze na badania był Oddział Regionalny PKO BP. Uczestniczyła w dwóch Programach Wieloletnich Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Wyniki badań w ramach prac w tych projektach były publikowane oraz prezentowane na wielu konferencjach.

Kandydatka uczestniczyła w 5 międzynarodowych stażach naukowych, w tym w 2 po doktoracie.

6. Udział Habilitantki w naukowych konferencjach krajowych i międzynarodowych

Z analizy dostarczonej dokumentacji wynika, że Habilitantka w okresie po uzyskaniu stopnia doktora brała udział w 32 konferencjach krajowych, na których miała wystąpienia (w tym także w sesjach plenarnych). Brała również udział w konferencjach naukowych z wystąpieniem o niższej randze, organizowanych przez różne ośrodki naukowe, jednak tylko w Polsce. Wystąpienia na konferencjach międzynarodowych miała tylko przed doktoratem, które związane było z aktywnym udziałem w międzynarodowym projekcie badawczym koordynowanym przez Uniwersytet Humbolta w Berlinie. Można więc wskazać ten obszar dorobku jako charakteryzujący się mniejszą aktywnością w zakresie udziału w rozpowszechnianiu wyników badań w międzynarodowym środowisku naukowym w formie wystąpień. Habilitantka brała także udział w 6 komitetach organizacyjnych konferencji naukowych i naukowo-wdrożeniowych.

8. Działalność dydaktyczna, popularyzatorska oraz organizacyjna

Analiza dostarczonej dokumentacji pozwala stwierdzić, że dr Dorota Czerwińska-Kayzer jest bardzo zaangażowanym w działalność dydaktyczną pracownikiem Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu. Prowadzi zajęcia w formie wykładów i ćwiczeń w oparciu o autorskie programy, które odpowiadają jej zainteresowaniom naukowym. Zajęcia prowadzi z

takich przedmiotów jak: *Finanse przedsiębiorstw przemysłu spożywczego*, *Finanse gospodarstw rolnych*, *Księgowość małej firmy*, *Podstawy finansów i rachunkowości*, *Rachunkowość zarządcza*, *Analiza finansowa*. Była promotorem 76 prac licencjackich i 45 magisterskich. Od 2012 roku prowadzi seminaria licencjackie dla studentów na kierunku Finanse i rachunkowość. Jest autorką lub współautorką 3 podręczników do przedmiotów z zakresu rachunkowości, które wskazała jako najistotniejsze osiągnięcia dydaktyczne. Brała udział także w opracowywaniu materiałów dydaktycznych do 2 przedmiotów oraz przygotowaniu planu i programu nauczania na kierunku Finanse i Rachunkowość. Oceniając działalność dydaktyczną dr inż. Doroty Czerwińskiej-Kayzer trzeba stwierdzić, iż jest ona doświadczonym dydaktykiem akademickim.

Bogaty jest dorobek organizacyjny Habilitantki. W zakresie członkostwa w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism Habilitantka była członkiem Komitetu Redakcyjnego czasopisma *Annals of the Polish Association of Agricultural and Agribusiness Economists* w 2019 roku. W latach 1994-2010 była Członkiem Komitetu Redakcyjnego Biuletynu Informacyjnego Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu. Od 2011 roku jest w Komitecie Redakcyjnym Biuletynu Informacyjnego Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu, gdzie pełni funkcję Redaktora Biuletynu. Kandydatka czynnie uczestniczy także w popularyzowaniu wiedzy z zakresu rachunkowości, finansów przedsiębiorstw, przedsiębiorczości, czego dowodem są wskazane już wcześniej publikacje popularno-naukowe.

Podsumowując, osiągnięcia dr Doroty Czerwińskiej-Kayzer w obszarze działalności dydaktycznej, popularyzatorskiej oraz organizacyjnej oceniam wysoko.

9. Ocena wkładu dr Doroty Czerwińskiej-Kayzer w rozwój dyscypliny *Ekonomia i Finanse*

Biorąc pod uwagę całokształt działalności naukowo-badawczej dr Doroty Czerwińskiej-Kayzer stwierdzam, że wnosi ona znaczący wkład w rozwój dyscypliny *Ekonomia i Finanse*. Najważniejszym osiągnięciem Habilitantki jest monografia pt. „**Przemysł spożywczy i jego zróżnicowanie w zakresie płynności finansowej**”. Wnosi ona do ekonomii i finansów wiele nowych elementów ponieważ podejmuje kwestie, które wydawałoby się, że są powszechnie znane, jednak nie do końca jednoznaczne. Kandydatka wskazuje na aspekty dyskusyjne, uzasadniając konieczność pewnych zmian i modyfikacji, szczególnie w obszarze określania płynności finansowej w przedsiębiorstwach. Habilitantka wykorzystwała w badaniach właściwe

metody pomiaru płynności oraz zaproponowała własny model kompleksowego systemu wskaźników płynności finansowej.

Elementy nowości zawierają także inne publikacje, które stanowią obszar badawczy habilitantki. Zaliczyć do nich należy szczególnie publikacje z tematu: Czynniki kształtujące kondycję finansową przedsiębiorstw sektora rolno-spożywczego. Można tu wskazać takie publikacje jak: *Application of canonical variate analysis to compare different groups of food industry companies in terms of financial liquidity and profitability*; *Financial efficiency of the industry producing fodder in comparison with other food industry sectors*, czy *Propozycja systemu wskaźników rentowności uwzględniającego płynność finansową*. Ważną pozycją wnoszącą nowe wartości jest także opracowanie *Ekonomiczne determinanty rozwoju produkcji i wykorzystania rodzimych roślin białkowych na cele paszowe*.

10. Konkluzje końcowe na temat osiągnięć oraz aktywności naukowej dr Doroty Czerwińskiej-Kayzer

Uwzględniając całościową ocenę przedstawionej dokumentacji przewodu habilitacyjnego, a szczególnie załączone informacje o dorobku naukowym opublikowanym przed i po uzyskaniu stopnia doktora nauk ekonomicznych, stwierdzam, że Habilitantka w okresie po uzyskaniu stopnia doktora znacząco powiększyła swój dorobek naukowy zarówno pod względem ilościowym jak i jakościowym.

Znaczącym osiągnięciem naukowym dr Doroty Czerwińskiej-Kayzer jest jej monografia pt” *Przemysł spożywczy i jego zróżnicowanie w zakresie płynności finansowej*”. Wnosi ona do problematyki wiele nowych elementów i znacząco poszerza wiedzę. Habilitantka w umiejętny sposób połączyła rozważania teoretyczne z badaniami własnymi, co pozwoliło jej na wyciągnięcie wielu interesujących wniosków i spostrzeżeń. W pracy tej Autorka wykazała się gruntowną wiedzą z zakresu problematyki płynności finansowej przedsiębiorstw, wszechstronnie przeprowadziła badania, które pozwoliły na sformułowanie wielu interesujących wniosków zarówno o charakterze naukowym jak i aplikacyjnym.

Wysoka ocena wartości teoretyczno-poznawczych i aplikacyjnych monografii oraz bogaty pozostały dorobek badawczy i publikacyjny sprawiają, że osiągnięcia Habilitantki wnoszą znaczący wkład do rozwoju nauk w dyscyplinie ekonomia i finanse. Spełniają tym samym kryteria określone w art. 219 ust. 1 pkt 2 i 3 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2022 r. poz. 574 z późn. zm.). Stąd też popieram

wniosek o nadanie dr Dorocie Czerwińskiej-Kayzer stopnia doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse.